

Hadtápkiképzés ellenőrzésének tapasztalatai egy magasabbegység egységeinél

Brüll Miklós őrnagy

Az ismeretek szervezett és tervszerű eljuttatása a kiképzendő állomány számára különös jelentőséggel bír a hadsereg vonatkozásában. Ez a feladat két részre bontható:

Olyan témák elsajátítása, amelyek egyrészt elengedhetetlenül szükségesek a mindennapi béketevékenység esetén, másrészt haditevékenység alkalmával. Annak ellenére, hogy a feladat kettős jellegű, nem lehet elválasztani egymástól a két kérdést. Akár az egyik, akár a másik vonatkozásban szenved csorbát a kiképzés, a kiképzettségi fok már nem lesz teljes értékű. Az is lényeges szempont, hogy az ismeretek először a jártasság, majd a készség szintet éri el. Egy későbbi — de az előbbihez hasonlóan kiemelt — feladat, hogy a készség szintet szüntelen gyakorlással fenn kell tartani.

Ismeretes, hogy az állomány kiképzésének döntő fontosságú dokumentuma, a tartalmi és formai kérdéseket egyaránt meghatározó „Összkövetelményi program”, amelyet az előljáró szerv juttat el a csapatokhoz, ahol azt az esetleges sajátosságok figyelembevételével lebontják. Ugyancsak központilag kerültek kiadásra a tervezéssel kapcsolatos okmányok mintái, amelyek segítségével a tervezés egységessé válik. Az említett „Összkövetelményi program”-on és az okmánymintákon kívül a kiképzés tervezésénél elsőrendű fontossággal bírnak a korábbi időszakban szerzett kiképzési tapasztalatok. Ezek felhasználásával szervezettebbé, gördülékenyebbé és nem utolsó sorban hatékonyabbá lehet tenni a kiképzést.

1971 szeptemberben — felügyeleti szemle keretében — alkalmam nyílt egy magasabbegység egységei hadtápkiképzésének ellenőrzésére, a kiképzés hatékonyságának felmérésére. Mindazok az észrevételek, megállapítások és következtetések, amelyeket leírtam — kizárólagosak — ezekre az egységekre vonatkoznak.

Az ellenőrzés szempontjai a következők voltak:

1. A kiképzés szervezettsége

a) A kiképzés tervszerűsége:

— a kiképzési terv tartalmi és formai minősítése,

— a kiképzési tervben szerepelnek-e az „Összkövetelményi program”-ban előírt tárgykörök,

— a kiképzési terv összhangban van-e az egység kiképzési tervével.

b) Kiképzési, továbbképzési, önképzési feladatok végrehajtása:

— tisztek ön- és továbbképzése,

— törzsfoglalkozások,

— módszertani foglalkozások,

— szakharcászati alak- és szakharcászati komplex foglalkozások,

— az előírt foglalkozások megtartásra kerültek-e.

c) Kiképzési bázis helyzete:

— fejlesztésre vonatkozó tervek,

— rendelkezésre álló összeg, ennek felhasználására vonatkozó terv.

2. *A kiképzés irányítása:*

a) követhető-e a feladatszabás,

b) eljut-e (időben) az intézkedés az érdekeltekhez,

c) érvényesülnek-e a régebbi ellenőrzés tapasztalatai.

3. *A kiképzéshez felhasznált írásos és rajzos anyagok:*

a) foglalkozási jegyek tartalmi és formai minősítése,

b) levezetési tervek, térképek,

c) foglalkozási naplók.

4. *A hadtáp személyi állomány ismeretszintje:*

a) a tiszti állomány ismeretszintje (szakismeret, szakharcászati ismeret, általános katonai ismeret),

b) a tiszthelyettesi állomány ismeretszintje (szakismeret, szakharcászati ismeret, általános katonai ismeret),

c) a legénységi állomány ismeretszintje (szakismeret, szakharcászati ismeret, általános katonai ismeret).

Minden kiképzésnek akkor van igazi értéke, ha az szervezett és tervszerű. Enélkül az a helyzet áll elő, amelyet a szakirodalom pedagógiai anarchiának (úgy oktatok, ahogy akarok, azt oktatok, amit akarok) nevez, s amelynek megléte — különösen a fegyveres erők tagjai kiképzésének vonatkozásában — súlyos következményekkel járhat.

Ennek elkerülése érdekében elsődleges szempont, a kiképzés céljának, tartalmának és módszerének egyértelmű meghatározása, majd ezek „lebontása”, a kiképzési terv elkészítése, ezután ennek egyeztetése és pontosítása.

Tapasztalataim szerint ezek a tervek a magasabbegység egységeinél tartalmasak, naprakészek, összhangban vannak az egység kiképzési tervével és tükrözik az „Összkövetelményi program” vonatkozó részeit. Kivitelezésük, formai minősítésük igen jó, bár — véleményem szerint — néhány esetben éppen teljes tisztaságuk és a lapok simasága arra enged következtetni, hogy nem forgatják sok alkalommal. Becsülendő és tiszteletreméltó az a törekvés, amely arra irányul, hogy kulturált, esztétikailag is elfogadható okmányok készüljenek, de nem helyeselhető az, ha a forma a tartalom rovására kiemelkedő.

A tisztek ön- és továbbképzése az előírt módon szervezett és a tervek szerint maradéktalanul végrehajtásra került. Más kérdés, hogy az ismeretszint ellenőrzésekor egy sor olyan hiányosság került felszínre, amely — a terv szerint — megtárgyalásra került a továbbképzéseken, illetőleg pótolható lett volna az önképzés keretén belül. Felmerülhet a kérdés: hogyan oktatja hatékonyan az a tiszt a legénységi állományt, aki maga is tájékozatlan bizonyos kérdésekben. Így fordult elő az, hogy a hadtáp legénységi állomány — elsősorban — azokat a kérdéseket nem ismerte — illetőleg kevésbé ismerte —, amelyeket a tiszt állomány csak hézagosan sajátított el.

Mindezek — úgy gondolom — azt igazolják, hogy nem elegendő az ön- és továbbképzéseket, a törzsfoglalkozásokat és módszertani foglalkozásokat a megtartás után „kipipálni”. Fel kell tární ilyen alkalmakkor a hiányosságokat, le kell vonni a szükséges következtetéseket, majd ezek alapján megszabni a feladatokat és megkövetelni azok maradéktalan végrehajtását.

Szeretném felhívni a figyelmet arra az igen sokszor hangoztatott — és egyre terjedő — „kritikára”, amely szerint a továbbképzések és törzsfoglalkozások a tiszt állomány részére nem adnak újat, pusztán varriációs ismétlései egy — már évekkal ezelőtt megtárgyalt — kérdésnek. Ennek valódiságát eldönteni nem az én feladatom. A kérdésnek arra az oldalára szeretnék reflektálni, amely magában hordja az „ismerem, nem érdekel” felfogás veszélyét. Veszély ez azért, mert e nézet hirdetője csak *képzeli*, hogy birtokolja az ismeretet. Ebből következik azután, hogy nem fordít kellő időt és energiát a teljes elsajátításra, s így ismeretei felszínesek lesznek, később pedig teljesen elhalványulnak.

Mindezek igazolására el kell mondanom a következő példát:

Az atomfegyver károsító tényezőiről és az ellenük való védekezésről körülbelül 25 éve vannak ismereteink. Azon túlmenően, hogy a hadseregben folyó kiképzés egyik sarkallatos kérdése ez a téma, hallhatunk erről a rádióban, televízióban, olvashatunk a sajtóban, a polgári és katonai szakirodalomban. Az információáramlás tehát igen nagy és megszakítás nélküli, mégis — mindezek ellenére —, amikor az ismeretszint ellenőrzésekor ez a kérdés került megtárgyalásra, a hadtáptiszt állománynak csak mintegy 20%-a tudott helyes választ adni, további 50% több-kevesebb hibával válaszolt, 30% elszomorítóan és elgondolkozatóan rosszul ismerte a témát.

Nem megnyugtató az sem, hogy a hadtáptiszt állomány néhány tagja nem lát különbséget a szakharcászati alaki és a szakharcászati komplex foglalkozás között. Elképzelhető az általuk levezetett — ilyen — foglalkozások szervezettsége, módszere és hatékonysága.

Örvendetes, hogy a hadtáphelyettesek — kivétel nélkül — kiemelt feladatként kezelik a hadtáp szaktantermek kialakítását és fejlesztését. Erre vonatkozó elképzeléseik és terveik reálisak, s az MNHF-ség által biztosított eszközök (mágneses tábla, makettek, terepasztal, diafilmek, magnetofon, diavetítő, tablósorozat) segítségével minden bizonnal valóra is válnak és hatékonyan emelik a hadtáp személyi állomány kiképzését.

A hadtáphelyettesek a kiképzés irányításánál figyelembe veszik a régebbi — hadtápkiképzéssel kapcsolatos — ellenőrzés tapasztalatait és ezeket alkotó módon felhasználják a következő időszak kiképzésének irányítása alkalmával. Intézkedéseik időben eljutnak alárendeltjeikhez, s így azok elegendő idő birtokában könnyen felkészülhetnek kiképzési feladataik végrehajtására.

Az ellenőrzés alkalmával az előírt foglalkozási jegyeket minden egyégnél előtaláltam, tartalmi és formai színvonaluk azonban meglehetősen differenciált volt.

A foglalkozási jegyek egyes fő kérdéseinél döntő többségben nem tüntették fel a módszertani utasítást, s ez elsősorban a kellő gyakorlattal nem rendelkező tiszt vagy tiszthelyettes számára feltehetően nehézséget jelent a foglalkozások levezetésénél. Mindezekben túlmenően talákoztam olyan foglalkozási jeggyel, amely nem volt más, mint egy-egy szabályzat, vagy utasítás meghatározott pontjainak szó szerinti lemásolása. Ez megint arra enged következtetni, hogy kényelmességből vagy rosszul értelmezett parancsvégrehajtásból olyan feladatot hajtottak végre, amelyhez mindössze másolási készség szükséges. A foglalkozási naplók vezetése kulturált, az előírásoknak megfelelő, összességében a hiányzások minimálisnak mondhatók.

Az ellenőrzés talán legdöntőbb feladata a hadtáp személyi állomány ismeretszintjének vizsgálata volt.

A tiszti állomány vizsgálatakor bebizonyosodott, hogy szakismereteik a „jó” szinten vannak, szakharcászati ismereteik és általános katonai ismereteik ennél lényegesen alacsonyabbak, pedig a hadsereg feladata éppen a haditevékenységre való felkészülés és felkészítés. Igen öröndetes, hogy szakismeretek területén jó a tisztek felkészültsége, de könnyen előfordulhat, hogy háborúban egészen más — a békebeosztástól esetleg teljesen eltérő — feladatot kell végrehajtani, s ahhoz a szakharcászati és általános katonai ismeretek hiánya — alacsony szintje — miatt katasztrofális helyzet alakulhat ki.

Nem ismerik teljességgel a szakharcászati alaki és a szakharcászati komplex foglalkozások mibenlétét és a két foglalkozási mód közötti különbséget, *szakharcászati alaki*: az egyes fogások begyakorlására levezetett foglalkozás. Például: a mozgókonyha lekapcsolása a gépkocsiról és használatra való előkészítés. *Szakharcászati komplex*: az egyes mozzanatok begyakorlása után — például — az ezredhadtáp — teljes — telepítése, az ABV fegyverek hatástényezőit, az ellenük való védekezést, de még azt sem (néhány esetben), hogy ezeket a kérdéseket milyen szabályzat, illetve utasítás tartalmazza.

Mindezekből le kell vonni azt a következtetést, hogy a hadtáphelyettesek az eddignél több alkalommal ellenőrizték közvetlen beosztottaik ismereteinek terjedelmét, illetőleg egy-egy személy számára szabják meg, hogy milyen témát kell önállóan feldolgoznia, majd győződjenek meg a feladat végrehajtásáról.

A tiszthelyettesi állomány ismeretszintje nagyjából és egészében hasonlít a tiszti állomány ismeretszintjéhez. Itt arra szeretném felhívni a figyelmet, hogy a nemrég avatásra került tiszthelyettesek az elméleti kér-

déseket, a továbbszolgálatot vállalt tiszthelyettesek a gyakorlati kérdéseket ismerik jobban. Kiemelkedően jó tudással rendelkező tiszthelyettesek elsősorban azok, akik már hosszú idő óta látják el szolgálati beosztásukat.

A legénységi állomány ismeretszintje — különösen az általános katonai ismeretek vonatkozásában — hézagos. Ennek magyarázata feltehetően abban van, hogy az őket kiképző állomány is ezeket a kérdéseket ismeri gyengébben. Feltűnő eltérés tapasztalható a szállító alegységek katonái és az egyéb hadtápbiztosítású katonák tudása között — az előbbieik javára.

Itt szeretném elmondani, hogy a szállító szolgálatban elterjedten alkalmazzák az állomány vizsgáztatásánál a „feladatlapos” módszert, amely megkönnyíti és csökkenti az értékelési időt. Mindazonáltal nem tartom szerencsésnek az ilyen ellenőrzéseket tesztvizsgálatoknak nevezni — ahogy ezt tapasztaltam —, márcsak azért sem, mert a tesztpróbák elsősorban bizonyos képességek feltárására alkalmasak és csak kis mértékben tükrözik a tudásszintet. Célszerű lenne ezt a módszert a már említett „feladatlapos” vagy esetleg „feladatválasztó” módszernek nevezni, mivel ez tükrözi valóban a feladat tartalmát.

Több esetben azt tapasztaltam, hogy az igen nagy munka és költség-ráfordítással — a legénységi állomány számára — készült szabályzatokat és utasításokat (Utasítás a csapatok tömegpusztító fegyverek elleni védelmére, tankönyvek a hadtáp legénységi állomány kiképzéséhez) nem adják ki az állománynak, így azok legjobb indulatuk mellett sem képesek a kevésbé ismert vagy új ismereteket elsajátítani. Sajnos az is előfordult, hogy az egyes foglalkozások végén a törzsfőnök utasítására a legénységtől visszavették a szabályzatokat és utasításokat, mondván: a katonák ezekre nem tudnak megbízhatóan vigyázni.

Összefoglalva: Az egységparancsnokok hadtáphelyettesei szemmel láthatóan és kimutathatóan igen sok időt és energiát fordítanak a kiképzési kérdésekre. Ennek hatékonyságát döntő módon befolyásolja a kiképző állomány összetétele, a feladatok azonos értelmezése. Fokozott figyelmet kell fordítani az állomány szakharcászati és általános katonai ismereteinek elsajátítására, a kiképzéssel foglalkozó tiszték és tiszthelyettesek ismeretszintjének emelésére, módszertani felkészítésére, mert csak így válhat lehetővé a béke- és háborús feladatok maradéktalan végrehajtása.